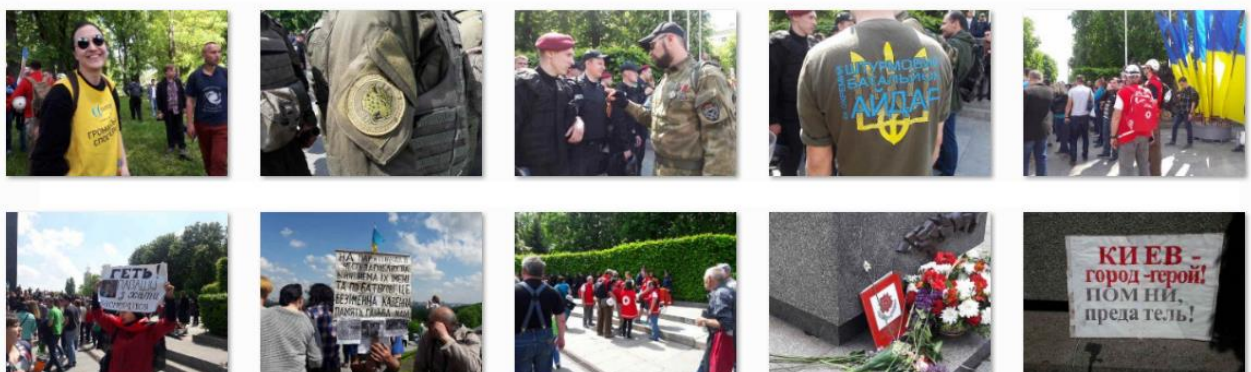
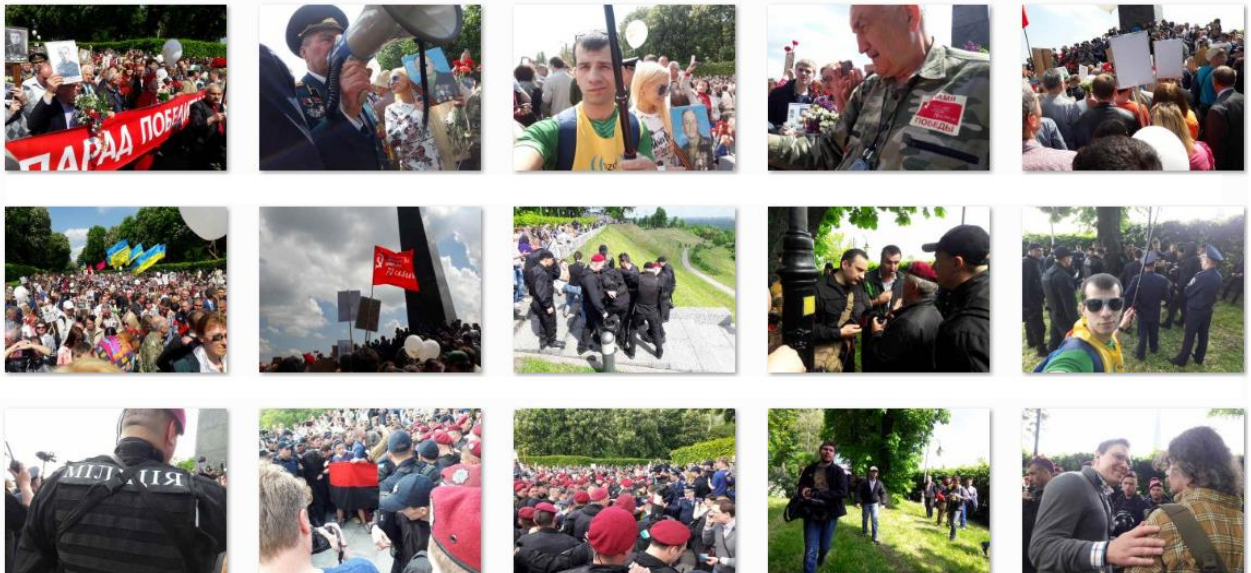

**Звіт групи громадського спостереження «ОЗОН»
Моніторинг дотримання свободи мирних зібрань
Київ
9.05.2016 р.
«Події довкола святкування Дня Перемоги»**

Місце проведення

Київ. Простір довкола станції метро «Арсенальна» та Парку Вічної Слави.

Дата

9 травня 2016 року.

Тематика зібрання (назва зібрання за наявності)

Святкування Дня перемоги над нацизмом унаслідок трагічних подій 1939-1945 років.

Тривалість спостереження громадськими спостерігачами

2 години 30 хвилин

Тривалість зібрання

2 години

Кількість осіб на акції

Близько 2 тисяч. Підрахунки велися спостерігачами під час ходи людей від станції метро «Арсенальна» до Парку Вічної Слави.

За офіційними даними Міністерства Внутрішніх Справ загалом у м. Києві в цей день: «...в організованих заходах на території Києва, за оцінками поліції, узяли участь близько 3 тисяч осіб»¹.

Кількість співробітників органів внутрішніх справ України

Близько 500 осіб. Підрахунки велися спостерігачами під час ходи людей від станції метро «Арсенальна» до Парку Вічної Слави без урахування прилеглої території.

За офіційними даними Міністерства Внутрішніх Справ загалом у м. Києві в цей день до охорони громадського порядку були залучені 2500 правоохоронців: наряди патрульної поліції, військовослужбовці Нацгвардії та структурних підрозділів Головного управління Національної поліції в місті Києві².

Наявність контрзібрання

Близько 11:50 група чоловіків у камуфляжі з символікою об'єднань ОУН-УПА та праворадикальних угруповань сучасної України (нашивки «Тигри визволення», «Свобода» та ін.) зібралась у безпосередній близькості до «вогню слави», під який складала квіти учасники ходи. Молодики розпочали синхронні скандування: «Москаляку на гілляку», «Слава нації. Смерть ворогам» та ін. Попередньо спостерігалися випадки фізичних зіткнень із учасниками ходи, із рук яких молодики зривали стрічки, портрети та окремі плакати й прапори із символікою СРСР та радянської армії.

Агресивні молодики були оточені кільцем правоохоронців, кількість яких не відповідала принципу пропорційності: їх було кілька десятків; вони утворювали декілька кіл ланцюга, за допомогою якого праворадикали відмежовувалися від інших учасників ходи.

¹ <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1904209>

² <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1903866>

Протягом кількох хвилин оточення ступінь агресивності закликів із боку праворадикалів зростав. По периметру поза ланцюгом оточення почали збиратися інші агресивні праворадикали, які синхронно скандували лозунги пронаціоналістичного змісту (у тому числі, із використання мови ворожнечі).

Унаслідок фізичного тиску на правоохоронців та штовханини зсередини оточення, а також ззовні, навала правоохоронців, що оточила молодиків, разом із останніми почала скочуватися зі сходів постаменту. Ситуація виглядала загрозово для учасників акції, що розмістилися на парапеті під постаментом на пагорбі Слави. Значна кількість учасників мирної акції, у тому числі, і неповнолітніх дітей, а також журналістів та громадських активістів ризикувала скотитися з пагорбу під тиском учасників конфлікту та правоохоронців, які почали навалюватися на них зі сходів постаменту.

У цей момент правоохоронці почали витіснити агресивних активістів із натовпу та відводити їх за межі епіцентру подій мирної акції. Полісмени виводили учасників в агресивній манері, штовхаючи та затягуючи їх у кущі парку, які оточують площу навколо «вічного вогню».

Далі спостерігач «ОЗОН» фіксує факт тимчасових затримань правопорушників на території парку та, спровокований цими затриманнями, конфлікт між правоохоронцями та чоловіком, що представився народним депутатом України. Цей чоловік у доволі агресивній манері (дивися відео за посиланням: <http://bit.ly/1TeAnqu>) та з використання нецензурної лексики чинив тиск на правоохоронців та вимагав негайно відпустити «його хлопців». Зрештою, молодики затримані не були. Правоохоронці не вчиняли дій для подальшої превенції повторення конфліктних ситуацій.

Лозунги та ідейна тематика акції

Ключовими лозунгами й закликами присутніх, які брали участь у ході, були: «Спасибо деду за победу!», «Фашизм не пройдет!», «Христос воскрес!», «Європа, подлая, очнись, и за победу над фашизмом советскому солдату поклонись!».

Ризики зіткнення зібрань (у разі наявності контрзібрань)

Спостерігалися ризики зіткнення в результаті спалахів локальних вербальних протистоянь між учасниками ходи «Бессмертный полк» та активістами праворадикальних угруповань.

Незаконні дії учасників

Спостерігались окремі випадки вербального конфлікту, закликів до агресії з боку молодиків у камуфляжі з націоналістичною символікою. Також спостерігачі фіксували випадки, коли окремі агресивно налаштовані молоді люди зривали плакати, стрічки та прапори з рук учасників ходи.

Дії учасників, що могли спровокувати конфліктну ситуацію або порушення законодавства з боку учасників зібрання, співробітників правоохоронних органів, третіх осіб

Близько 10.30 на площі довкола «вічного вогню» почали збиратись окремі учасники мирної ходи з портретами радянських військовослужбовців. Активісти, якими в

основному були люди літнього віку, скандували лозунги на підтримку радянського режиму в Україні та закликали до «розправи над бандерівською хунтою».

Згодом навколо активістів почали збиратися молоді чоловіки в камуфляжі, журналісти та окремі громадські активісти. Був спровокований вербальний конфлікт.

Представники поліції відтіснили активістів із портретом радянського генерала з площі перед «вічним вогнем», оточили їх живим кільцем. Відмежувавши голосних прорадянських активістів від молодиків у камуфляжі, полісмени стояли мовчки та всіляко демонстрували свою незацікавленість в участі в словесній перепалці. Тим часом низка активістів в агресивній манері, із використанням нецензурної лексики та мови ворожнечі розпочала активно дезінформувати присутніх, закликаючи підтримати арешт учасників із прорадянськими поглядами за порушення, які полягали у «відсутності в них дозволу на проведення цієї акції» та «нехтуванні нормами законодавства про декомунізацію».

Незаконні дії правоохоронних органів

Було зафіксовано кілька випадків проведення поверхневої перевірки та огляду осіб, які провокували конфліктні ситуації. Поверхнева перевірка й огляд передбачені в ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію»³, поверхнева перевірка може бути візуальною або здійснюється проведенням по поверхні одягу людини рукою, ці дії вчиняються поліцейським однієї статі з особою, при зверненні до неї полісмен має представитися та надати на її вимогу службове посвідчення, не випускаючи його з рук. У багатьох випадках перевірки, огляду та перевірки документів учасників ходи, правоохоронці нехтували обов'язком представитися та пред'явити свої документи, самостійно перевіряли вміст кишень учасників ходи.

Правоохоронці виводили з натовпу осіб, які провокували конфліктні ситуації. Проте при цьому спостерігачі фіксували факти надмірного застосування сили до цих осіб, наприклад, кидання на землю, удари по ногах. Також із їхніх рук виривали предмети приватної власності, застосовували словесні образи честі та гідності особи тощо.

Із відео за посиланням: <http://bit.ly/1Wv03CJ> видно, як представник правоохоронних органів самостійно перевіряє кишені затриманого, б'є останнього по ногах та викручує йому руки.

У випадках витіснення та затримання агресивних учасників, правоохоронці порушували принцип розумної відповідності та пропорційності. Кількість полісменів на одного агресивного або потенційно агресивного активіста значно перевищувала необхідну норму.

Правоохоронці прибували на формування колон по периметру шляху мирної ходи від ст. метро «Арсенальна» до парку Слави в автобусах із цивільними номерами, машинах громадського транспорту та власності комерційних структур (наприклад, компанії «Епіцентр»). Службовий транспорт по периметру шляху ходи та на площі довкола епіцентру подій біля «вічного вогню» спостерігачі не зафіксували.

³ Закон України «Про Національну поліцію», Верховна Рада України; Закон від 02.07.2015 № 580-VIII <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Дії третіх осіб, що могли спровокувати конфліктну ситуацію або порушення законодавства з боку учасників зібрання, співробітників правоохоронних органів

Окремі люди в той чи інший момент зібрання приєднувались до скандувань: «Москаляку на гілляку», «Слава нації. Смерть ворогам» та ін.

Порушення прав людини

Спостерігалися порушення права на недоторканість приватної власності, права на свободу висловлювань, права на свободу пересування. Як наслідок неналагодженої роботи правоохоронних органів, відсутності в роботі останніх зрозумілого та чіткого алгоритму дій у випадках правопорушень, необізнаності полісменів зі своїми правами та обов'язками, відсутності навичок та практики медіації в роботі поліції під час мирних зібрань, спостерігачі «ОЗОН» фіксують часткові порушення фундаментального права на мирні зібрання та свободу слова.

Охорони здоров'я

На мирній акції працювали бригади «Товариства Червоного хреста України».

Висновки та рекомендації

Дії правоохоронців укотре продемонстрували, якими можуть бути наслідки використання застарілих моделей реагування на правопорушення в ході мирних зібрань. У більшості конфліктних ситуацій безпосереднє забезпечення охорони учасників мирної акції під час локальних конфліктів здійснювалося представниками нової поліції. Останні, аналогічно представникам ГУ МВС Києва та інших відомств МВС, що були присутні на заході, поводити себе безініціативно.

Неефективні дії поліції продемонстрували необхідність швидкого запровадження професійної системи навчання правоохоронців стандартних поліцейських процедур, включно з практикою медіації. Також посадовими особами МВС було проігноровано цілу низку вимог законодавства, які закріплюють права затриманих осіб.

Попри це, спостерігачі фіксують надмірну присутність на мирних акціях воєнізованих підрозділів та груп охорони громадського порядку, межі компетенції яких так само, як і органи їхнього підпорядкування, у більшості випадків залишаються цілковитою загадкою.

У зв'язку з цим та з метою ефективної реалізації в Україні права на мирні зібрання, «ОЗОН» незмінно продовжує рекомендувати Міністерству внутрішніх справ України:

- 1.** Ініціювати аналіз відомчих нормативно-правових документів у сфері забезпечення громадського порядку й безпеки громадян під час реалізації громадянами свободи мирних зібрань із метою виконання рекомендацій, викладених у «Європейському кодексі поліцейської етики», Декларації «Про поліцію», Керівних принципах ОБСЄ зі свободи мирних зібрань.
- 2.** Оновити систему навчання працівників Національної поліції в галузі дотримання прав людини під час забезпечення громадського порядку при проведенні мирних зібрань, охороні учасників мирних зібрань та основ медіації, підстав і умов використання працівниками поліції спеціальних засобів і фізичного впливу.
- 3.** Розробити мінімальні стандарти гарантування безпеки масових заходів із урахуванням їхньої інтенсивності, потенційної небезпеки, економічної доцільності та

інших факторів із дотриманням принципів недискримінації та пропорційності в разі необхідності обмеження свободи мирних зібрань.

4. Поступово зменшувати присутність воєнізованих угруповань під час охорони громадського порядку на мирних зібраннях, а також запобігати фактам перевищення ними своєї компетенції відносно учасників цих мирних зібрань.

Звіт підготовлено Олександрю Купченко за заг. ред. Валерії Рибак